

# Urowo, st. 1

Gmina Zalewo

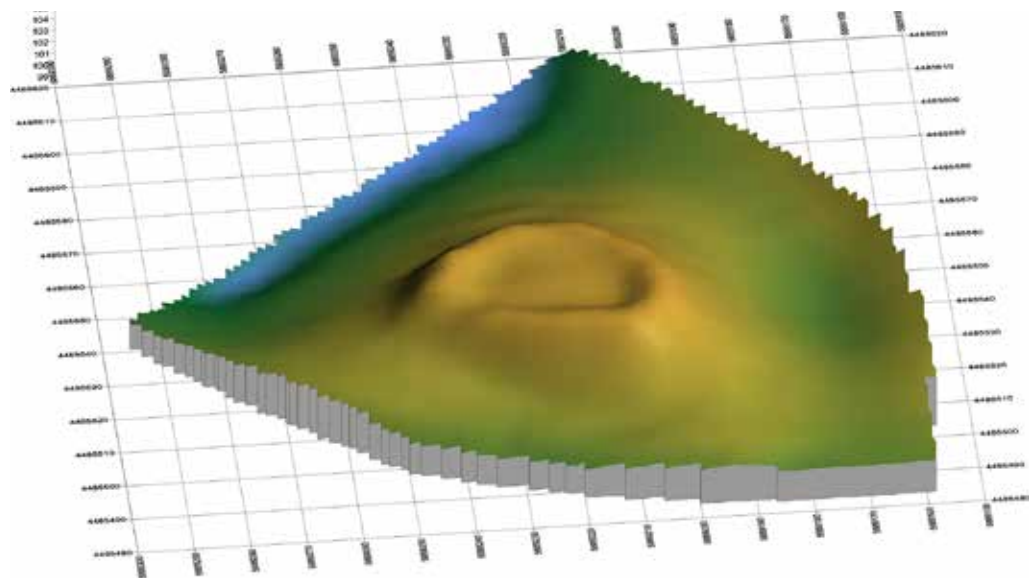
Powiat ławski

AZP 25-54/1

Współrzędne geograficzne:

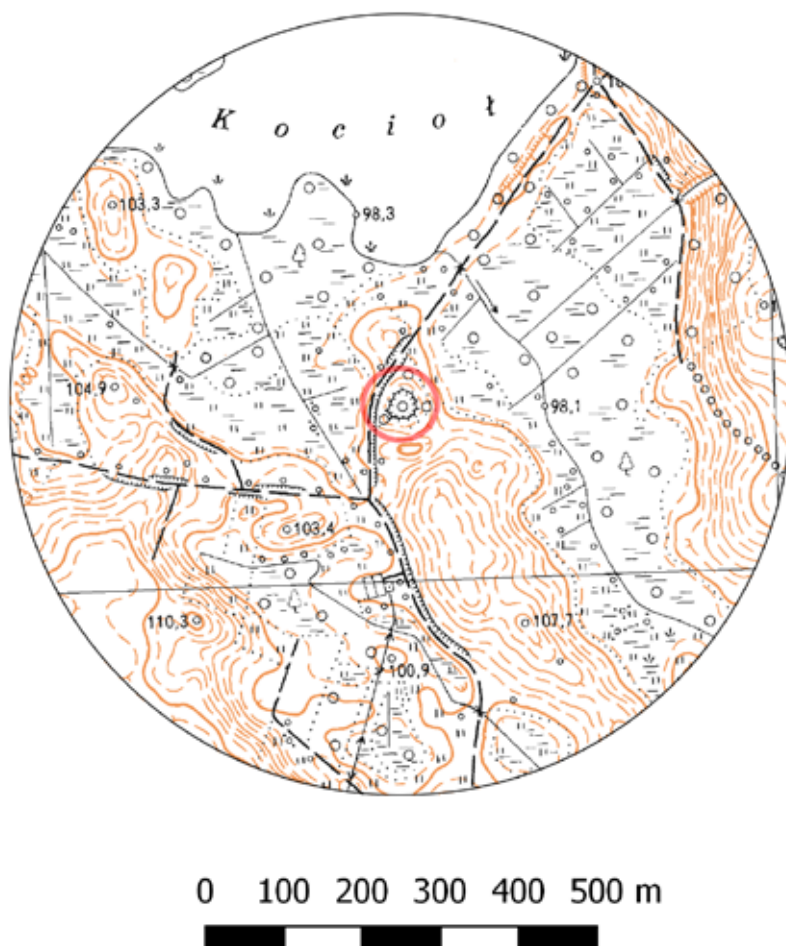
N 53°44'10"

E 19°43'12"





**Ryc. 1.** Grodzisko w Urowie, st. 1 na mapie w skali 1:25000 (na podstawie materiałów CODGiK, oprac. R. Solecki)



**Ryc. 2.** Grodzisko w Urowie, st. 1 na mapie w skali 1:10000 (na podstawie materiałów CODGiK, oprac. R. Solecki)

## POŁOŻENIE GRODZISKA I JEGO FORMA

MAGDALENA RUTYNA I DARIUSZ WACH

Grodzisko w Urowie położone jest w pobliżu południowego brzegu jeziora Kocioł (ryc. 1-2). Zajmuje ono północny fragment wydłużonego wzgórza o przebiegu NNW-SSE, które otacza równina pojezierna, leżąca na wysokości powyżej 98,0 m n.p.m. łącząca jezioro Kocioł z jeziorem Gil Wielki na południu. Majdan grodziska ma kształt owalny, o wymiarach około 20 x 30 m. Wysokość wałów od strony wewnętrznej wynosi 1–1,5 m, od strony zewnętrznej zaś 2,5–3 m. Najwyższy punkt na wałach osiąga 107,8 m n.p.m., a najniższy na majdanie 105,3 m n.p.m. (ryc. 3-8).

## ŚRODOWISKO FIZYCZNO-GEOGRAFICZNE

JERZY NITYCHORUK I FABIAN WELC

Z Szczegółowej mapy geologicznej Polski 1:50 000 ark. Dobrzyki<sup>1</sup> wynika, że obiekt Urowo leży na południkowo rozciągniętym pagórku, zbudowanym z piasków i żwirów wodnolodowcowych stadiału górnego zlodowacenia Wisły. Wokół niego rozciąga się równina torfowa, która dokumentuje podmokłości związane z wyższym poziomem jeziora w holocenie. Wysoczyzna polodowcowa zbudowana z glin zwałowych stadiału górnego zlodowacenia Wisły otacza ten obszar od wschodu, natomiast na zachodzie rozciąga się równina wodnolodowcowa (ryc. 9). Przedstawiony obraz budowy geologicznej nie jest dokładny, co potwierdzają wiercenia przeprowadzone na tym obszarze.

W czasie prac geologicznych na terenie grodziska wykonano 10 wierceń, które posłużyły do sporządzenia przekroju geologicznego (ryc. 10-11).

Najstarszym osadem na przekroju geologicznym jest stwierdzony w wierceniu U4m, na głębokości 1,8 m, piasek drobnoziarnisty, warstwowany z przewarstwieniami orsztynu, żółto-brązowy, typowy osad kemowy (wydzielenie 1). Na piasku kemowym leży glina lodowcowa, bardzo zwarta, ilasta, z licznymi gładzikami opoki i bardzo charakterystycznymi wytrąceniami węglanu wapnia w miejscach po rozłożonych korzeniach roślin, barwy brązowej (warstwa 2). Warstwa 3 to też glina bardzo zwarta, jednak wyraźnie różniącą się od gliny niżej leżącej, przede wszystkim brakiem wytrąceń węglanu wapnia w miejscu dawnych korzeni. W tej glinie występują liczne korzonki, jednak jeszcze nie obumarłe. Ponieważ granica między obydwooma glinami (warstwa 2/3) jest ostra jak nożem uciął, zdecydowano się na odróżnienie tych osadów. Korzonki roślin w starszej glinie prawdopodobnie

uległy rozłożeniu tysiące lat wcześniej, skoro zdążył wykrystalizować w pustkach po nich węglan wapnia, pochodzący z rozpuszczania skał węglanowych obecnych licznie w glinie. Gлина młodsza zawiera tak samo liczne skały węglanowe, jednak nie są tu stwierdzone charakterystyczne wytrącenia węglanu wapnia w przestrzeniach po korzeniach. Gлина starsza pochodzi z wytapiania lądolodu zlodowacenia Wisły, a glina młodsza została prawdopodobnie przekształcona przez człowieka.

Przytoczona logika faktów i procesów geologicznych, nie ma w tym stanowisku odzwierciedlenia w potrzebach budowlanych grodziska, dla powstania którego nie było potrzebne przemieszczanie aż tak dużej ilości bardzo zwartej gliny. Niejasne pozostaje to, dlaczego twardą glinę zdecydowano się usuwać do 1 m głębokości, a następnie formułować z niej wały i wypełnić majdan.

Kolejne wydzielenie (4) składa się z osadów przemieszczonych - namulów gliniastych z gładzikami, którymi są głównie małe fragmenty opoki, oraz piasku średnioziarnistego, zaglinionego. Osady te występują między wałami a drogą i trudno jest zdecydować, czy powstały w trakcie użytkowania i remontów drogi, czy są fragmentem fosy, której w innym miejscu, w wyniku prac wykopaliskowych i wierceń U6m i U7m, nie stwierdzono.

## BADANIA ARCHEOLOGICZNE

MAGDALENA RUTYNA I DARIUSZ WACH

### Przebieg badań terenowych

Grodzisko w Urowie znane było już w XVIII w. Obiekt o nazwie *Wüst Schloss* zaznaczony został na rękopiśmiennym planie starostwa miłomłyńskiego z 1720 r. Na planie Schroettera opisano go jako *Schanze*. W latach 1826-1828 Johann Michael Guise zaznaczył grodzisko na jednym ze swoich rysunków. Carl Engel, podczas wizyty 19 września 1930 r., narysował oraz krótko je opisał<sup>2</sup>. Hans Crome uważał grodzisko w Urowie za „staropruskie”<sup>3</sup>, natomiast Łucja Okulicz uznała, że należy je datować na wczesną epokę żelaza<sup>4</sup>. W 1987 r. Mirosław J. Hoffmann przeprowadził badania weryfikacyjne<sup>5</sup>.

Badania wykopaliskowe w 2012 r. na grodzisku w Urowie prowadzone były w ramach projektu *Katalog grodzisk Warmii i Mazur*. Na terenie grodziska otworzono trzy wykopy (oznaczone cyframi 1-3), o łącznej powierzchni 64 m<sup>2</sup> (ryc. 12). Wykop 1 miał 15 m długości i 2 m szerokości i dłuższą osią zorientowany

<sup>1</sup> Rabek i Narwojsz 2008.

<sup>2</sup> Kobyliński *et al.* 2013: 314; Szczepański 2013: 244.

<sup>3</sup> Crome 1937: 108.

<sup>4</sup> Okulicz 1970: 196-197.

<sup>5</sup> Archiwum Muzeum w Olsztynie. Teczka: Urowo.





**Ryc. 3.** Widok grodziska od zachodu (fot. J. Wysocki)



**Ryc. 4.** Widok od zachodu na wał (fot. J. Wysocki)



**Ryc. 5.** Widok od wschodu na wał (fot. J. Wysocki)



był mniej więcej po linii wschód-zachód. Założony został w południowo-wschodniej części grodziska w taki sposób, by przecinał cały wał aż do miejsca na zewnątrz grodziska, gdzie kończyła się strefa, w której spodziewano się znaleźć ewentualną fosę oraz (od wewnątrz) przywałową strefę majdanu. Wykop 2, o wymiarach 5 m długości i 2 m szerokości (dłuższa oś północ-południe), otworzono 5 m na zachód od wykopu 1. Wykop 3 wytyczono na majdanie grodziska 2 m na południe od wykopu 1. Obejmował on swym zasięgiem 6 m długości i 4 m szerokości (dłuższe boki bieżyły wzdłuż osi północ-południe).

Wokół grodziska przeprowadzono badania geofizyczne<sup>6</sup>. Na łące znajdującej się na północ od grodziska, nad jeziorem, rozpoznano anomalie geomagnetyczne (43 m na północ i 100 m na zachód od północno-zachodniego narożnika wykopu 2 na grodzisku), postanowiono otworzyć mały wykop sondażowy (3 x 3 m), stwierdzając obecność obiektów osadniczych z wczesnej epoki żelaza.

### Stratygrafia stanowiska

W trakcie badań archeologicznych przeprowadzonych w 2012 roku wydzielono 67 jednostek stratygraficznych na terenie grodziska oraz 20 jednostek stratygraficznych na terenie osady. Podzielono je na trzy główne fazy (tab. 1 i ryc. 13).

### Warstwy naturalne

Na terenie grodziska zidentyfikowano następujące warstwy naturalne: 8 (W1), 14 (W2) i 16 (W3). W wykopie 1 (wał, zagłębienie przywałowe i częściowo na majdanie) warstwy kulturowe zalegały na twardej, niejednorodnej glinie. Natomiast w wykopach 2 i 3 oraz na terenie osady spoczywały na jednorodnej glinie.

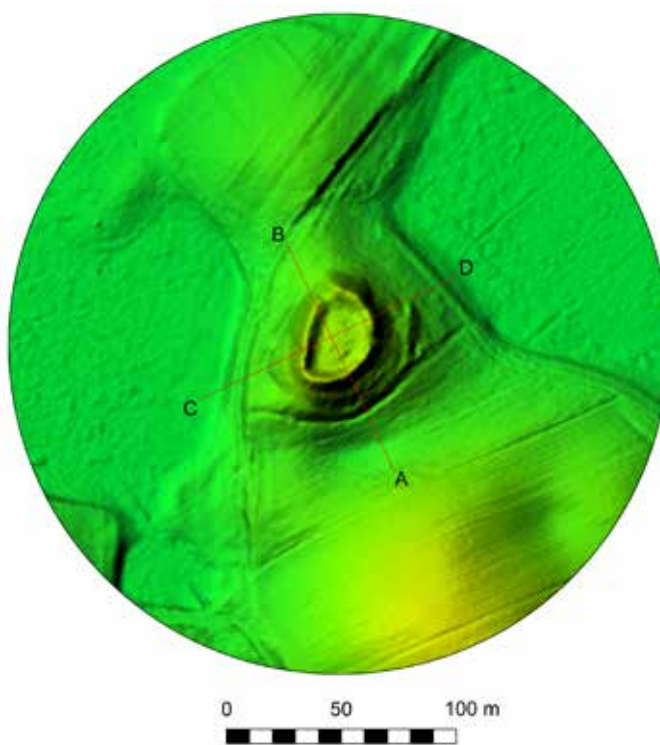
### Faza I Wczesna epoka żelaza

#### Faza IA

Faza IA związana jest z najstarszym użytkowaniem stanowiska we wczesnej epoce żelaza (ryc. 14-15). Reprezentują ją w wykopie 1 relikty dwóch dołów posłupowych 76 i 77. Obiekt 76, o wymiarach 10 x 20 cm i głębokości ok. 30 cm, w planie miał kształt zbliżony do połowy owalu, w przekroju był U-kształtny. W jego wypełnisku zarejestrowano twardą, jednorodną glinę 71, jednorodną glinę 72, sypki piasek 68, twardą, jednorodną glinę 70 oraz jednorodną glinę 66. Drugi dół posłupowy, 77, miał wymiary 20 x 60 cm i głębokość 50 cm; w planie miał kształt połowy owalu. Jego wypełnisko tworzyła twarda, niejednorodna glina 36, gliniasty piasek 35, niejednorodna, twarda glina 32, sypki piasek 34, niejednorodna glina 33, gliniasty piasek 47 oraz twardy, gliniasty piasek 75.



Ryc. 6. Widok na majdan grodziska (fot. J. Wysocki)



Ryc. 7. Grodzisko w Urowie, st. 1 na zobrazowaniu ALS (na podstawie materiałów CODGIK, oprac. R. Solecki)

#### Faza IB

Z horyzontem tym należy wiązać jednostki stratygraficzne powstałe prawdopodobnie w wyniku naturalnego narastania gleby: twardą, niejednorodną glinę 17 oraz twardą, z drobnymi fragmentami węgla drzewnych glinę 31.

<sup>6</sup> Szerzej na ten temat zob. Herbich 2013: 352.

**Tabela 1.** Urowo, st. 1. Badania w roku 2013. Katalog warstw i obiektów oraz ich zależności stratygraficznych

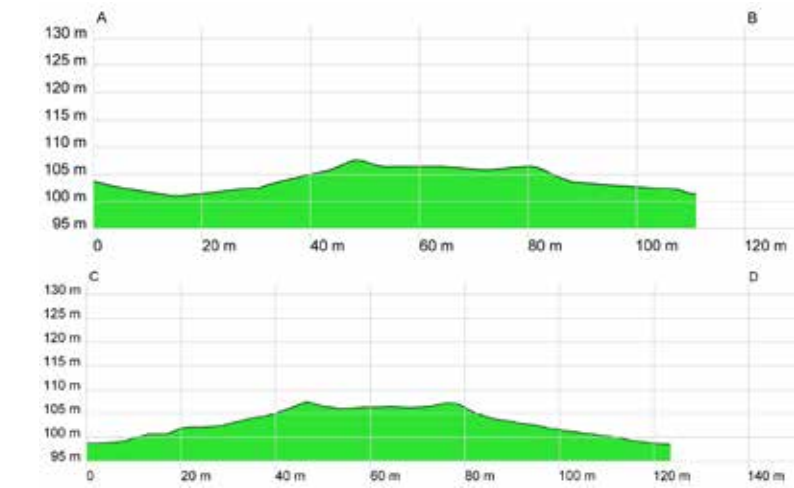
Numer jednostki	Numer obiektu	Numer wykopu	Położenie w obrębie stanowiska	Współrzędne x,y/N,E	Opis jednostki stratygraficznej	Barwa (Munsell)	Pozycja stratygraficzna	
							Znajduje się pod	Znajduje się nad
1=2=3		2	Wał	N=110-105; E=143-145	Ziemisty, niejednorodny piasek; miąższość do 35 cm; humus	10YR 4/1		4
2=1=3		1	Majdan	N=100-98; E=150-165	Ziemisty, niejednorodny piasek. Miąższość do 35 cm. Humus.	10YR 5/4; 10YR 7/3		6, 19, 44, 48
3=1=2		3	Majdan	N=96-90; E=144-148	Ziemisty, niejednorodny piasek. Miąższość do 35 cm. Humus.	10YR 3/2		5
4=5=6		2	Majdan	N=110-105; E=143-145	Twarda, jednorodna glina; miąższość do 30 cm; warstwa powstała w wyniku naturalnego narastania gleby	10YR 4/2; 10YR 5/6	1	7
5=4=6		3	Majdan	N=96-90; E=144-148	Twarda, jednorodna glina. Miąższość do 30 cm. Warstwa powstała w wyniku naturalnego narastania gleby.	10YR 4/2 10YR 5/4	3	12
6=4=5		1	Wał	N=100-98; E=150-165	Twarda, jednorodna glina. Miąższość do 30 cm. Warstwa powstała w wyniku naturalnego narastania gleby.	10YR 4/2 10YR 5/4	2	17
7		2	Majdan	N=105-110; E=143-145	Bardzo sypki, niejednorodny piasek; miąższość do 70 cm; poziom użytkowy	10YR 6/4; 10YR 5/3	4	13
8		1	Wał	N=100-98; E=150-165	Twarda, niejednorodna glina; calec	10YR 5/4	17	
9	10	3	Majdan	N=93,80-94,02; E=147,40-147,64	Twardy, jednorodny piasek; wypełnisko obiektu 10	10YR 4/2	5	10
10	10	3	Majdan	N=93,80-94,02; E=147,40-147,64	Obiekt, o wym. 20 x 25 cm i gł. ok. 20 cm, w planie miał kształt owalny, w przekroju był U-kształtny; dół posłupowy		9	12
11		1	Wał	N=97,50-100; E=158-165	Twarda, niejednorodna glina; miąższość do 20 cm; warstwa powstała w wyniku naturalnego narastania gleby	10YR 4/2	62, 63, 58, 25	60, 17, 55
12		3	Majdan	N=90,87; E=144,27	Niejednorodna, piaszczysta glina; miąższość do 30 cm; poziom użytkowy	10YR 5/6	5	15
13		2	Majdan	N=106,70-109,06; E=143	Twardy, niejednorodny piasek; miąższość do 40 cm; poziom użytkowy	10YR 7/2	7	14
14		2	Majdan	N=105-108,30; E=143	Twarda, jednorodna glina; calec	10YR 7/3; 10YR 5/4	13	
15		3	Majdan	N=90-91,70; E=144	Niejednorodna glina; miąższość do 10 cm; poziom użytkowy	10YR 6/2	12	16
16		3	Majdan	N=90-96; E=144-148	Twarda, jednorodna glina; calec	10YR 6/8	12	
17		1	Wał	N=98-99,10; E=151,60-158,20	Twarda, niejednorodna glina; miąższość do 35 cm; warstwa powstała w wyniku naturalnego narastania gleby	10YR 4/4	6, 19, 20, 21	8
19		1	Wał	N=98-99,30; E=155-165	Twarda, jednorodna glina; miąższość do 35 cm; warstwa powstała w wyniku erozji wału grodziska	10YR 3/2	2, 6	23, 20, 17
20		1	Wał	N=98-98,70; E=155-156,20	Twarda, ciemna, niejednorodna glina z wtrętami węgla; miąższość do 10 cm; warstwa powstała w wyniku erozji wału grodziska	10YR 3/3	19	17, 21, 22
21		1	Wał	N=98-99,60; E=155,60-157,20	Twarda, niejednorodna, glina z wtrętami węgla; miąższość do 20 cm; nasyp wału	10YR 3/6	20, 22	17
22		1	Wał	N=98-98,50; E=156-157	Twarda, niejednorodna, glina z wtrętami węgla; miąższość do 20 cm; nasyp wału	10YR 4/4	23 24	21
23		1	Wał	N=98-98,90; E=156,30-157,40	Twarda, niejednorodna glina; miąższość do 20 cm; nasyp wału	10YR 4/6	19	22, 24, 25
24		1	Wał	N=98-99,10; E=156,60-158	Twarda, niejednorodna glina; miąższość do 20 cm; nasyp wału	10YR 5/4	25	22, 21
25		1	Wał	N=98-99,40; E=157-159	Twarda, niejednorodna glina z wtrętami węgla; miąższość do 40 cm; nasyp wału	10YR 4/4	23	24
26		1	Wał	N=98-98,30; E=158,50-159,80	Twarda, niejednorodna glina z wtrętami węgla; miąższość do 15 cm; warstwa powstała w wyniku erozji wału grodziska	10YR 5/4 (30%); 10YR 2/1 (70%)	46	31
27		1	Wał	N=98-99,20 E=157-158	Twarda, zbita, niejednorodna glina; miąższość do 30 cm; nasyp wału	10YR 5/4	19	55
28		1	Wał	N=98-98,30; E=157-158	Twarda, niejednorodna glina z węgielkami drzewnymi; miąższość do 5 cm; nasyp wału	10YR 4/4 (70%); 10YR 2/1 (30%)	55	29, 25
29		1	Wał	N=98-99,10; E=157,80-158,40	Twarda, niejednorodna glina; miąższość do 10 cm; nasyp wału	10YR 4/4	55	25

**Tabela 1.** Ciąg dalszy

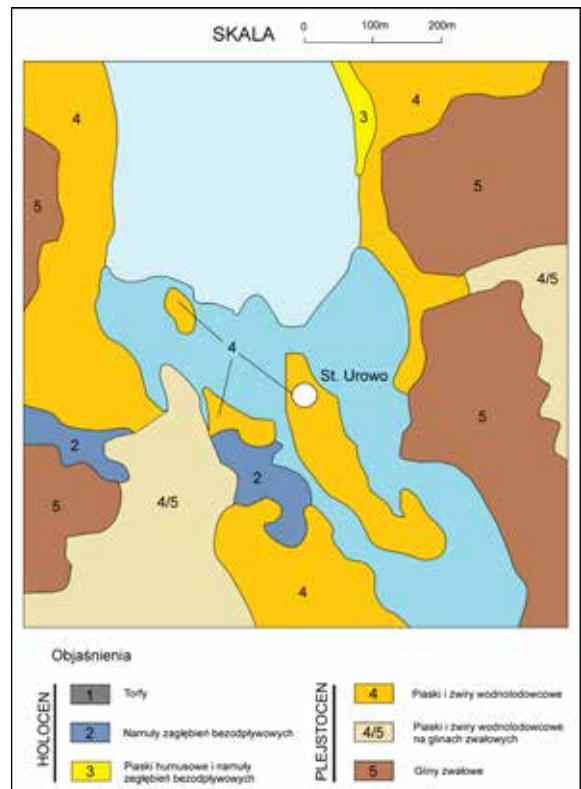
Numer jednostki	Numer obiektu	Numer wykopu	Położenie w obrębie stanowiska	Współrzędne x,y/N,E	Opis jednostki stratygraficznej	Barwa (Munsell)	Pozycja stratygraficzna	
							Znajduje się pod	Znajduje się nad
30		1	Wał	N=98-98,85; E=158,60-157,20	Jednorodna, twarda glina; miąższość do 30 cm; nasyp wału	10YR 5/4	74	17, 31
31		1	Wał	N=98-99,05; E=157,90-159	Twarda, niejednorodna glina z wtrętami węgli; miąższość do 20 cm; warstwa powstała w wyniku naturalnego narastania gleby	10YR 5/4	30	47
32	77	1	Wał	N=98-98,20; E=157,50-158,20	Niejednorodna, twarda glina; miąższość do 10 cm; wypełnisko obiektu 77	10YR 5/4	75	35
33	77	1	Wał	N=98-98,15; E=157,70-158,10	Niejednorodna glina; miąższość do 25 cm; wypełnisko obiektu 77	5YR 4/4	17	34
34	77	1	Wał	N=98-98,20; E=157,50-158,20	Sypki, niejednorodny piasek; miąższość do 20 cm; wypełnisko obiektu 77	10YR 7/3	33	32
35	77	1	Wał	N=98-98,10; E=157,80-158	Gliniasty piasek; miąższość do 10 cm; wypełnisko obiektu 77	10YR 6/3	32	36
36	77	1	Wał	N=98-98,20; E=158-158,20	Twarda, niejednorodna glina; miąższość do 15 cm; wypełnisko obiektu 77	7,5YR 4/4 (80%); 2,5Y 5/2 (20%)	47	77
41		1	Wał	N=98-99,55; E=158-161	Niejednorodna glina z wtrętami węgli; miąższość do 40 cm; nasyp wału	5YR 4/4	42	46
42		1	Wał	N=98-100 E=157,60-165	Twarda, niejednorodna glina z wtrętami węgli; miąższość do 1 m; warstwa powstała w wyniku erozji wału grodziska	5YR 4/6	43	54
43		1	Wał	N=98-98,75; E=162,20-162,30	Jednorodna glina; miąższość do 10 cm; warstwa powstała w wyniku erozji wału grodziska	10YR 5/3	19	42
44		1	Wał	N=98-99,40; E=160,30-165	Twardy, niejednorodny gliniasty piasek; miąższość do 35 cm; warstwa powstała w wyniku naturalnego narastania gleby	10YR 3/2	2	19
46		1	Wał	N=98-98,65; E=158,80-159,20	Niejednorodny, gliniasty piasek; miąższość do 15 cm; warstwa powstała w wyniku erozji wału grodziska	10YR 5/4 (60%); 10YR 7/3 (40%)	41	26
47	77	1	Wał	N=98-98,20; E=158,10-158,70	Gliniasty piasek; miąższość do 10 cm; wypełnisko obiektu 77	10YR 6/4	31	36
48		1	Wał	N=98,90-100; E=158,20-157,40	Twarda, jednorodna glina; miąższość do 20 cm; warstwa powstała w wyniku naturalnego narastania gleby	10YR 4/4	2	19
49		1	Wał	N=98,30-100; E=157-158,20	Twarda, niejednorodna glina z wtrętami węgli; miąższość do 70 cm; nasyp wału	7,5YR 4/4	73, 25, 55	50
50		1	Wał	N=99, 25-100; E=156,96-158	Twarda, niejednorodna glina z wtrętami bardzo drobnych węgielków; miąższość do 20 cm; nasyp wału	10YR 4/4	49	17
54		1	Wał	N=99,70-100; E=157,90-158,24	Niejednorodna piaszczysta glina; miąższość do 10 cm; nasyp wału	10YR 4/4 (90%); 10YR 7/3 (10%)	78	41, 25
55		1	Wał	N=99,45-100; E=157,60-158,40	Twarda, jednorodna glina; miąższość do 20 cm; nasyp wału	10YR 4/4	27	28, 29
56		1	Wał	N=98,95-100; E=158,40-159,30	Niejednorodna piaszczysta glina; miąższość do 25 cm; nasyp wału	10YR 4/4; 10YR 7/3	41	61, 62
57		1	Wał	N=99,85-100; E=159,72-160,30	Twarda, niejednorodna glina z wtrętami węgli; miąższość do 10 cm; nasyp wału	10YR 3/4 (70%); M=10YR 2/1 (30%)	41	58
58		1	Wał	N=99,05-100; E=159-161,16	Twarda, niejednorodna glina z wtrętami węgli; miąższość do 90 cm; nasyp wału	10YR 3/4	41, 57	65, 11, 18
61		1	Wał	N=99,75-100; E=158,40-158,84	Twardy piasek z dużą ilością drobnych węgielków; miąższość do 15 cm; nasyp wału	10YR 6/2	56	62
62		1	Wał	N=99,15-100; E=158,40-159,20	Twarda, niejednorodna glina z wtrętami węgli; miąższość do 20 cm; nasyp wału	10YR 3/4	61, 56	63, 11
63		1	Wał	N=99,90-100; E=158,60-158,90	Piaszczysta, niejednorodna glina; miąższość do 5 cm; nasyp wału	10YR 5/4	62	11
64		1	Wał	N=99,85-100; E=158,42-158,76	Twarda, niejednorodna piaszczysta glina; miąższość do 10 cm; nasyp wału	10YR 4/4 (90%); 10YR 7/3 (10%)	42	41
65		1	Wał	N=99,80-100; E=159,70-160,50	Twarda, niejednorodna glina z wtrętami węgli; miąższość do 10 cm; warstwa powstała w wyniku erozji wału grodziska	10YR 4/2	58	8

**Tabela 1.** Ciąg dalszy

Numer jednostki	Numer obiektu	Numer wykopu	Położenie w obrębie stanowiska	Współrzędne x,y/N,E	Opis jednostki stratygraficznej	Barwa (Munsell)	Pozycja stratygraficzna	
							Znajduje się pod	Znajduje się nad
66	76	1	Wał	N=99,90-100; E=157,40-158,20	Jednorodna glina; miąższość do 15 cm; wypełnisko obiektu 76	7,5YR 4/4	17	70
67		1	Wał	N=99,65-100; E=156,10-156,76	Twarda, niejednorodna glina z wtrętami bardzo drobnych węgielków; miąższość do 15 cm; nasyp wału	10YR 4/4	22	17
68	76	1	Wał	N=99,90-100; E=156,78-156,82	Sypki, jednorodny piasek miąższość do 25 cm; wypełnisko obiektu 76	10YR 5/3	17	71
69		1	Wał	N=99,85-100; E=156,88-156,92	Twarda, jednorodna glina; miąższość do 5 cm; nasyp wału	7,5YR 4/4	22	17
70	76	1	Wał	N=99,80-100; E=156,83-157	Jednorodna glina; miąższość do 25 cm; wypełnisko obiektu 76	10YR 4/3	66	72
71	76	1	Wał	N=99,85-100; E=156,86-156,92	Jednorodna glina; miąższość do 25 cm; wypełnisko obiektu 76	7,5YR 4/6	68, 72	76
72	76	1	Wał	N=99,85-100; E=157-158,06	Jednorodna glina; miąższość do 25 cm; wypełnisko obiektu 76	10YR 5/4	17	71
73		1	Wał	N=99,25-100; E=158,10-157,32	Twarda, jednorodna glina; miąższość do 25 cm; nasyp wału	10YR 4/4	19	49
74		1	Wał	N=99,50-100; E=157,55-158,40	Twarda, niejednorodna glina; miąższość do 15 cm; nasyp wału	10YR 4/4; 10YR 4/2	25	30
75	77	1	Wał	N=99,90-100; E=158,20-158,90	Twardy, gliniasty piasek; miąższość do 15 cm; wypełnisko obiektu 77	10YR 7/3	27	34, 32
76		1	Wał	N=99,88-100; E=156,85-157,05	Obiekt o wym. 10 x 20 cm i gł. ok. 30 cm, w planie miał kształt zbliżony do połowy owalu, w przekroju był U-kształtny; dół posłupowy		71	8
77		1	Wał	X=98-98,20; Y=157,10-158,65	Obiekt, o wym. 20 x 60 cm i gł. 50 cm, w planie miał kształt połowy owalu		36, 35	8
78		1	Wał	N=98-99,05; E=158,20-165	Twarda, jednorodna glina; miąższość do 60 cm; nasyp wału	10YR 5/3	54	67

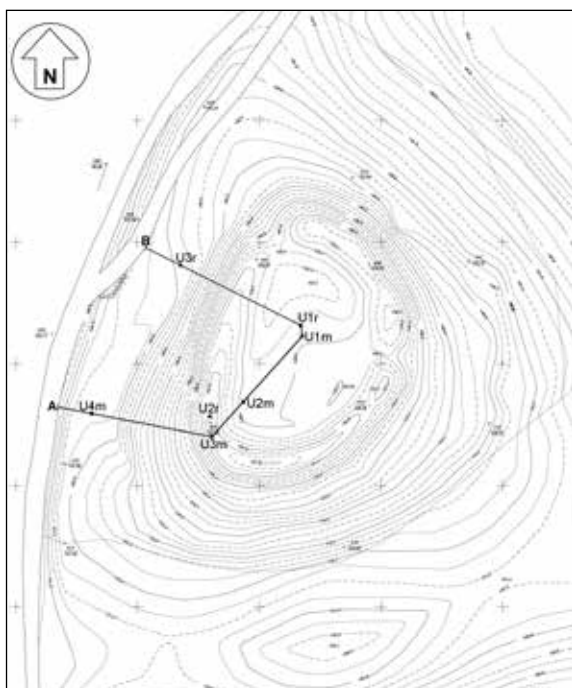


**Ryc. 8.** Przekroje grodziska w Urowie, st. 1 uzyskane z danych ALS (na podstawie materiałów CODGiK, oprac. R. Solecki)



**Ryc. 9.** Mapa geologiczna obejmująca obszar wokół grodziska w Urowie (oprac. J. Nitychoruk i F. Welc)





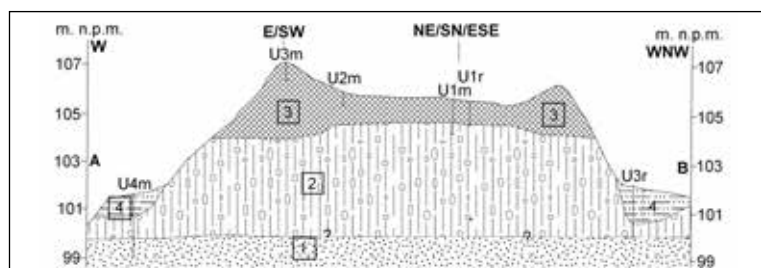
**Ryc. 10.** Plan warstwicowy grodziska w Urowie (wyk. J. Błaszczyk) z oznaczeniem miejsc wykonania wierceń geologicznych (oprac. J. Nitychoruk i F. Welc)

## Faza IC

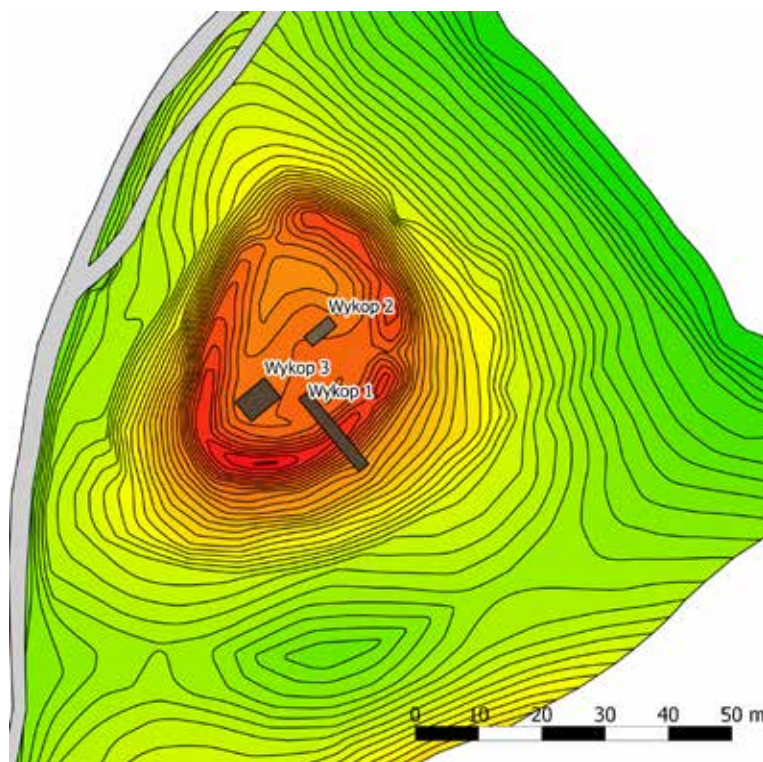
Faza ta związana jest z budową wału oraz użytkowaniem majdanu grodziska. Powstał wówczas wał grodziska (ryc. 16-17). Nasyp wału tworzą w kolejności stratygraficznej następujące warstwy:

- w ścianie wschodniej wykopu 1: twarda, niejednorodna glina z wtrętami bardzo drobnych węglików 67; twarda, niejednorodna glina z wtrętami bardzo drobnych węglików 50; twarda, jednorodna glina 69; twarda, jednorodna glina 78; twarda, niejednorodna glina z wtrętami węgla 49 oraz twarda, jednorodna glina 55;
- w ścianie zachodniej wykopu 1: twarda, jednorodna glina 30; twarda, niejednorodna glina z wtrętami węgla 21; twarda, niejednorodna glina z wtrętami węgla 22; twarda, niejednorodna glina 24; twarda, niejednorodna glina 74; twarda, niejednorodna glina z wtrętami węgla 25; twarda, niejednorodna glina 29; twarda, niejednorodna glina z wtrętami węgla 28 oraz twarda, jednorodna glina 55.

Z tą fazą należy wiązać najstarsze nawarstwienia kulturowe występujące na obszarze majdanu. W wykopie 2 (ryc. 18) zidentyfikowano następujące warstwy użytkowe: twardy piasek 13 i bardzo sypki, niejednorodny piasek 7. Natomiast w wykopie 3 (ryc. 19) zaobserwowano niejednorodną, piaszczystą glinę 12 oraz rysujący się na jej stropie dół posłupowy 10.



**Ryc. 11.** Przekrój geologiczny grodziska w Urowie, st. 1: 1 – piasek drobnoziarnisty z przewarstwieniami orsztynu, 2 – glina zwałowa, 3 – glina zwałowa – redeponowana (warstwa antropogeniczna), 4 – namuły gliniaste (oprac. J. Nitychoruk i F. Welc)

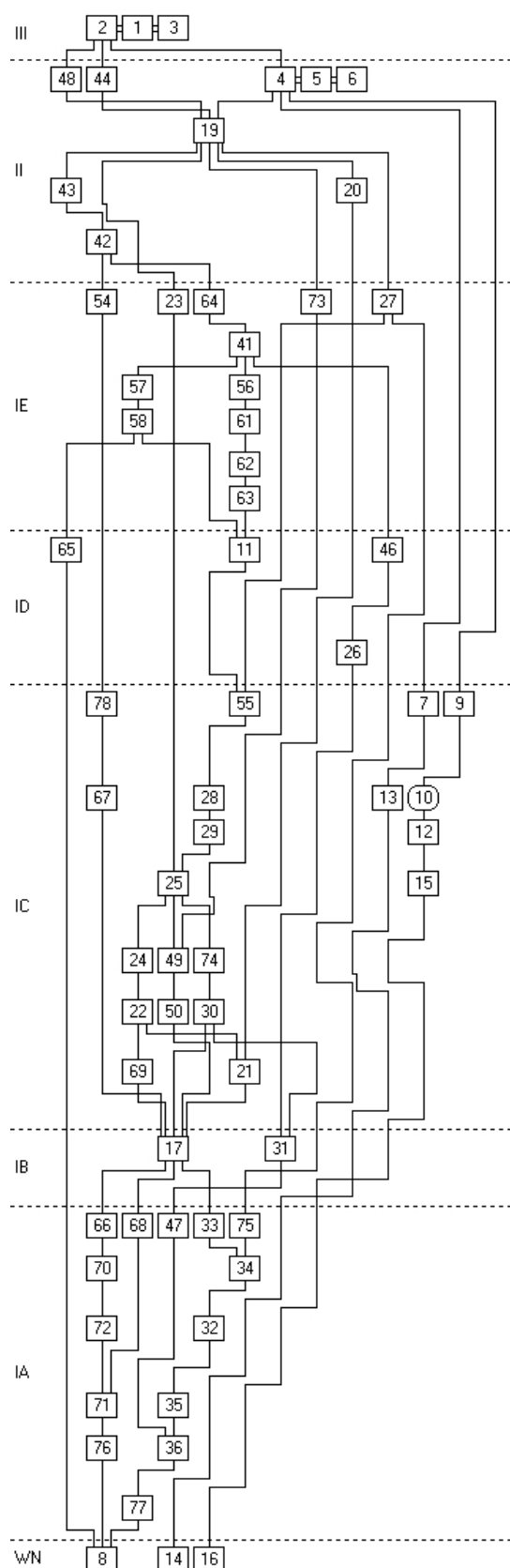


**Ryc. 12.** Plan warstwicowy grodziska w Urowie z zaznaczonymi wykopami badawczymi z roku 2012 (na podstawie pomiarów J. Błaszczyka, oprac. R. Sołdecki)

Zadokumentowany obiekt, o wymiarach 20 x 25 cm i głębokości około 20 cm, w planie miał kształt owalny, w przekroju był U-kształtny. Jego wypełnisko tworzył twardy, jednorodny piasek 9.

## Faza ID

Do tego horyzontu należą jednostki powstałe w wyniku erozji wału grodziska z fazy IC. Konglomerat ten tworzą kolejno: niejednorodny gliniasty piasek 46, twarda, niejednorodna glina z wtrętami węgla 26, twarda, niejednorodna glina 11 oraz twarda, niejednorodna glina z wtrętami węgla 65.



**Ryc. 13.** Diagram relacji stratygraficznych (oprac. M. Rutyna)

## Faza IE

Po zapewne częściowym zniwelowaniu stropu ob-sunięcia z fazy IIIB nadsypano wał (od strony po-łudniowej). Zidentyfikowano następujące warstwy powstałe w tej fazie:

- w ścianie zachodniej wykopu 1: niejednorodną, twardą glinę 27, niejednorodną glinę 23 oraz niejednorodną glinę z wtrętami węgla 41;
- w ścianie wschodniej wykopu 1: niejednorodną glinę z wtrętami węgla 58, niejednorodną piaszczystą glinę 63; oraz niejednorodną glinę z wtrętami węgla 62, twardy piasek z dużą ilością drobnych węglików 61, twardą, jednorodną glinę 73, niejednorodną, piaszczystą glinę 56, niejednorodną, piaszczystą glinę 54, twardą, niejednorodną piaszczystą glinę 64 oraz niejednorodną glinę z wtrętami węgla 41.

## Faza I F

Fazę I F występuje tylko w wykopie sondażowym na terenie osady. Z powodu znacznej odległości od grodziska niemożliwe było utożsamienie podfazy I F z podfazami zaobserwowanymi na wale i majdanie grodziska. W trakcie badań osady zidentyfikowano pozostałości owalnego zagłębienia wypełnionego warstwami przepalanej ziemi ze śladami węgla oraz grudkami przepalanej polepy. Ślady intensywnego działania ognia sugerują obecność w tym miejscu paleniska bądź pieca. W bezpośrednim sąsiedztwie wspomnianej jamy (częściowo w jej zachodniej ścianie), w południowej części wykopu znajdowały się dwa skupiska kamieni. Były to kamienie głównie małe (o średnicy od kilku do około 10 cm) z kilkoma większymi o średnicy dochodzącej do 0,3–0,4 m.

## Faza II - opuszczenie grodziska

Po opuszczeniu grodziska jego wały uległy daleko idącej erozji i spłynęły w kierunku majdanu oraz fosy. W wykopie 1 z fazą II możemy wiązać następujące warstwy: niejednorodną glinę z wtrętami węgla 42, twardą glinę 19, twardą, jednorodną glinę 48, twardą, jednorodną glinę 4=5=6 oraz niejednorodny, twardy gliniasty piasek 44. W wykopie 2 i 3 faza ta jest reprezentowana przez twardą, jednorodną glinę 4=5=6.

## Faza III - współczesny poziom użytkowy

W wykopach na terenie grodziska współczesny poziom użytkowy reprezentowany jest przez ziemisty, niejednorodny piasek 1=2=3. Natomiast w wykopie sondażowym na terenie osady zarejestrowano ziemisty, jednorodny piasek.

**Ryc. 14.** Przekrój przez wał w wykopie 1 (fot. D. Wach)**Ryc. 16.** Przekrój przez wał w wykopie 1 (fot. D. Wach)

## Znaleziska

### Ceramika

#### Wczesna epoka żelaza

Badania wykopaliskowe na terenie grodziska w Urowie, st. 1 dostarczyły łącznie 27 fragmentów ceramiki zabytkowej. Na wczesną epokę żelaza można datować 25 fragmentów. Pozyskany materiał był silnie rozdrobniony (tylko jeden fragment ceramiki miał około 5 cm szerokości). Brak części przykrawędnych naczyń uniemożliwił opracowanie typologii. Wydzielono tylko jedną grupę technologiczno-surowcową:

GT-S 1. Ceramika należąca do tej grupy wykonana została masy ceramicznej z dużą ilością średnio- i gruboziarnistej domieszki schudzającej – piasku oraz miki. Wypał jest utleniający. Grubość ścianki

wynosi około 3-8 mm (średnio około 6-8 mm). Kolor ścian jest pomarańczowy, brązowy i szary, a przełam zazwyczaj dwukolorowy. Powierzchnia zewnątrz 17 fragmentów była wypłukana.

#### Wczesne średniowiecze

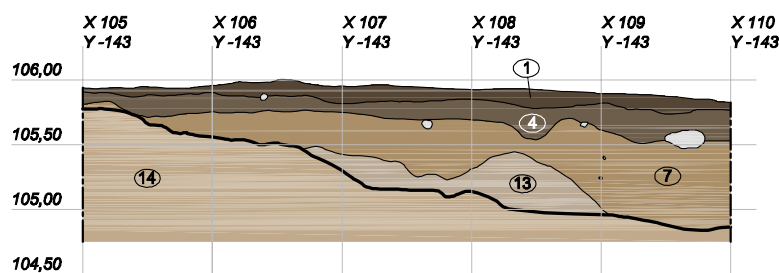
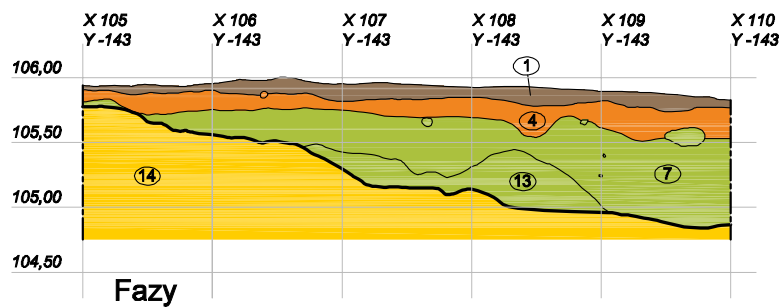
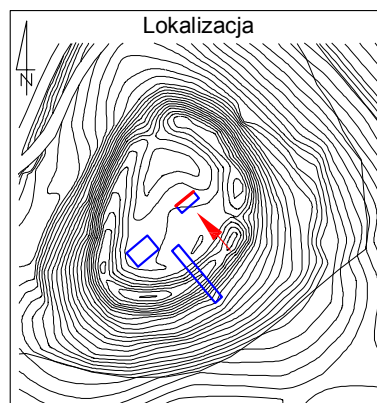
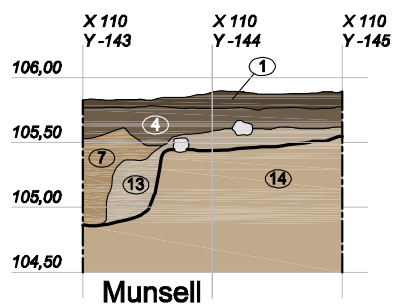
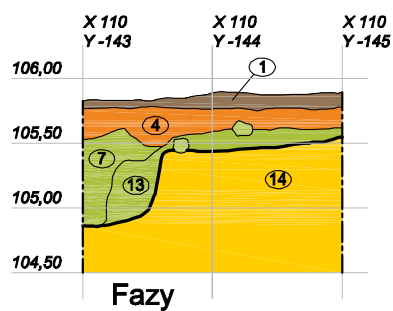
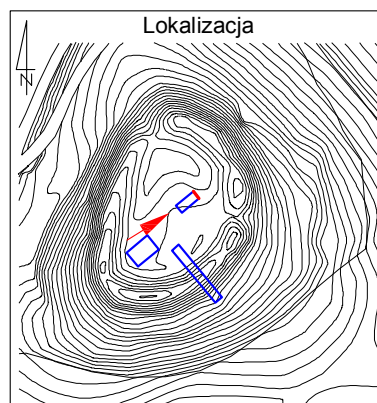
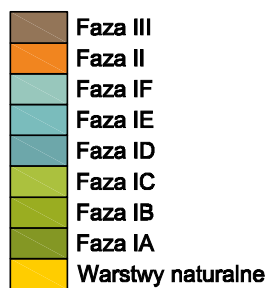
W warstwie 5 odkryto jeden niewielki fragment prawdopodobnie brzuśca z ornamentem żłobkowym. Wypalony został w atmosferze utleniającej, a masa garncarska zawiera stosunkowo niewielką ilość średnioziarnistej domieszki.

#### Nowożytność

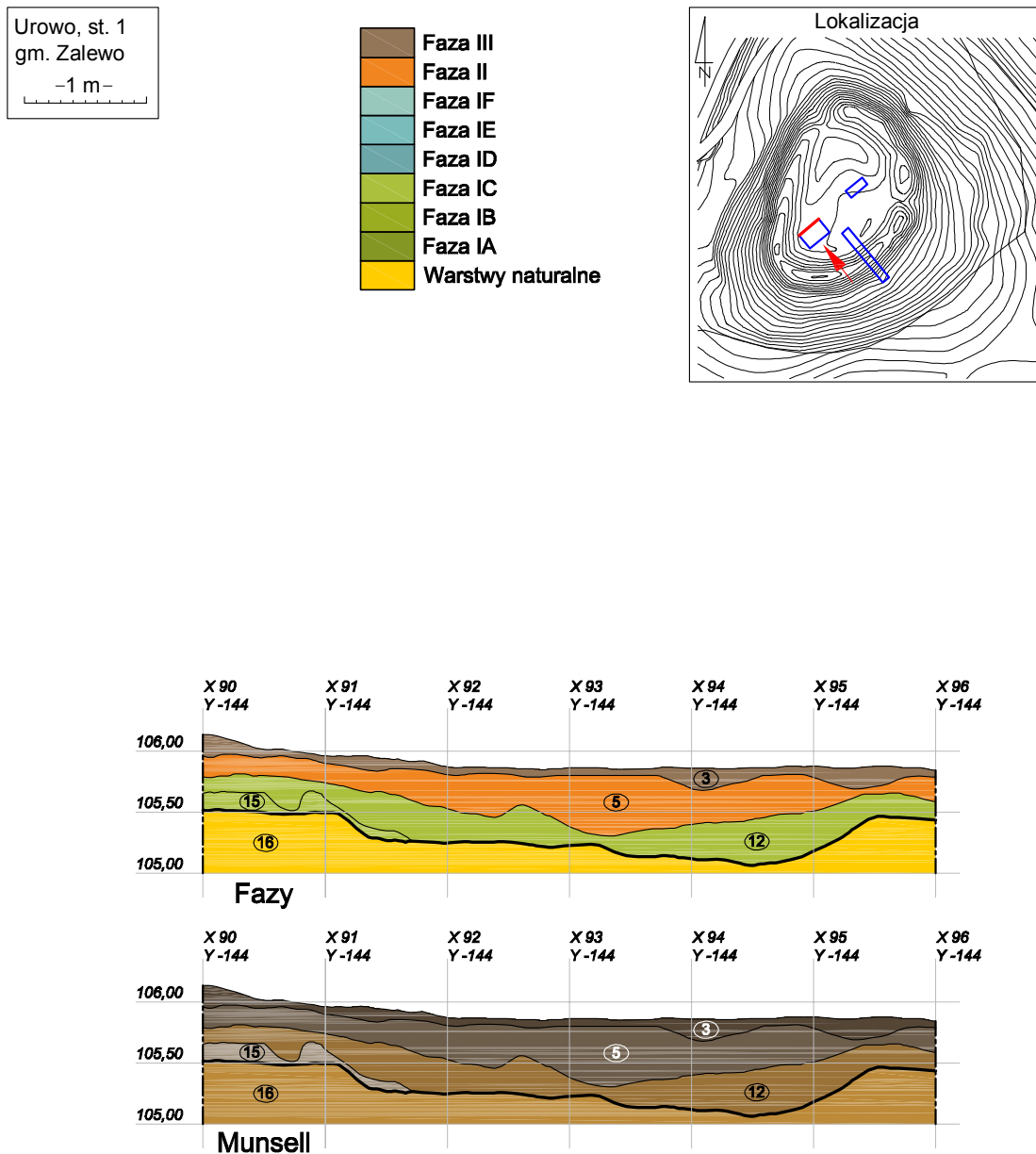
W warstwie 1 znaleziono jeden niewielki fragment prawdopodobnie brzuśca naczynia nowożytnego.



Urowo, st. 1  
gm. Zalewo  
-1 m-



Ryc. 18. Profil wschodni i północny wykopu 2 (oprac. M. Rutyna, R. Solecki i D. Wach)



**Ryc. 19.** Profil północny wykopu 3 (oprac. M. Rutyna, R. Solecki i D. Wach)

**Tabela 2.** Zestawienie ilościowe fragmentów ceramiki z grodziska w Urowie, st.1 (oprac. R. Solecki)

Jednostka stratygraficzna	Liczba fragmentów łącznie	Brzuśce					Fragmenty przepalone	Fragmenty o wypłukanej powierzchni	Chronologia		
		Liczba fr. ogółem	Rodzaj powierzchni		Przepalone	Ornamentowane			Wczesna epoka żelaza	Wczesne średniowiecze	Nowożytność
			Gładkie	Nieokreślone							
Faza I C											
7	1	1		1				1	1		
12	2	2		2				2	2		
Faza II											
4	1	1	1						1		
6	2	2	2						2		
5	3	3	1	2		1		2	2	1	
6	1	1		1				1	1		
Faza III											
1	8	8	2	6				6	7		1
2	4	4		4	2		2	2	4		
3	3	3	2	1				1	3		
3	2	2		2				2	2		
SUMA	27	27	8	19	2	1	2	17	25	1	1

**Tabela 3.** Fragmentacja i erozja fragmentów ceramiki z grodziska w Urowie, st. 1 (oprac. R. Solecki)

Jedn. strat.	Wykop	Kategorie wielkościowe [cm]					I	II	III	RAZEM
		1	2	3	4	5				
1	2	1	3	3	1		1	6	1	8
2	1			1	3			2	2	4
3	3		2			1	1	2		3
4	2		1				1			1
6?	3		2					2		2
5	3	2	1				1	1	1	3
3	2		1		1			2		2
7	2		1					1		1
6	1	1							1	1
12	3	1	1					1	1	2
SUMA		5	12	4	5	1	4	17	6	27

## CHRONOLOGIA STANOWISKA

Na podstawie analizy materiału ceramicznego można ustalić chronologię stanowiska. Ogromna większość znalezionych fragmentów ceramiki reprezentuje kulturę kurhanów zachodniobałtyjskich. W warstwach interpretowanych jako Faza I, czyli budowa i funkcjonowanie grodziska, odkryto tylko trzy fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza. Natomiast z warstw powstałych po opuszczeniu grodziska (Faza II<sup>7</sup>) pozyskano sześć fragmentów datowanych na tę epokę, a z poziomu współczesnego (Faza III<sup>8</sup>) aż 17.

<sup>7</sup> W warstwie 5 (Faza II) odkryto jeden fragment ceramiki z ornamentem żłobkowym, który należy datować na wczesne średniowiecze.

<sup>8</sup> W warstwie 1 (Faza III) znaleziono jeden fragment ceramiki datowanej na czasy nowożytne.

## DZIEJE GRODZISKA W UROWIE, ST. 1

Zapewne we wczesnej epoce żelaza wzniesiono wał grodziska. Z okresem tym należy wiązać funkcjonowanie majdanu oraz osady przygrodowej. Na podstawie znikomej ilości ceramiki i innych zabytków można przypuszczać, że grodzisko użytkowano w mało intensywny sposób. Jeden fragment ceramiki wczesnośredniowiecznej sugeruje sporadyczna obecność człowieka na tym miejscu również w tym okresie, jednak jednofazowa konstrukcja wału wyklucza możliwość użytkowania grodu wówczas w celach obronnych.